

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Снежана Христова Николова

относно дисертационен труд на тема „Стратегии за обучение на ученици с дислексия и дискалкулия ”

за присъждане на образователна и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Докторант: Димитра Евангелос Корака

Научен ръководител: проф. дн Милен Замфиров Замфиров

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-38-445/ 19.07.2024 г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски” съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Стратегии за обучение на ученици с дислексия и дискалкулия” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

Автор на дисертационния труд е Димитра Евангелос Корака – редовен докторант с обучение на английски език към катедра „Специална педагогика” на ФНОИ с научен ръководител проф. дн Милен Замфиров Замфиров.

Процедурата и представеният комплект материали са в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение, както и с Правилника за развитие на академичния състав на Софийски университет „Св. Климент Охридски”. Димитра Корака е изпълнила всички дейности от индивидуалния си план и е отчислена с право на защита.

2. Актуалност на проблема

Докторската дисертация е посветена на един важен и явно недостатъчно изследван проблем за Гърция – необходимостта от разработване и прилагане на стратегии и методи на интервенция в обучението по математика на ученици с дислексия и дискалкулия, т.е. затруднения при усвояване на математически знания. Според DSM V аритметичните нарушения, четивните нарушения и нарушенията при писменото изразяване се определят като специфични нарушения на ученето. В МКБ-11 (6A03) специфичните нарушения на способността за учене са определени като разстройство в развитието на ученето, характеризиращи се със значителни и

постоянни трудности при усвояването на академичните умения, които могат да включват аритметика (или четене и писане). При засегнатите академични умения ефективността на ученика е значително под това, което се очаква от календарната възраст и общото ниво на интелектуалното функциониране, и води до значително увреждане на академичното или професионалното му функциониране.

Избраната от докторант Корака тема е актуална. От една страна броят на учениците със специфични нарушения на способността за учене расте. От друга страна, това обстоятелство изисква както своевременно идентифициране на проблемите на тези ученици, така и прилагане на строго диференциран подход при обучението им в общообразователна среда. Обучението на учениците със затруднения по математика е отговорна задача, решаването на която изисква прилагане на адекватни подходи, техники и стратегии за усвояване на математическите знания.

Докторантката си поставя три цели – оценяване на обучителните трудности по математика; проектиране на терапевтична педагогическа интервенция за подобряване на обучението по математика в начален етап на обучение и проучване на ефективността на стратегии за преподаване, които подпомагат когнитивните и аритметическите умения. Тези цели са значими, особено в контекста на съвременната образователна парадигма за приобщаващо образование, даващо възможност за признаване и справяне с груповите и индивидуалните различия в общообразователна среда.

3. Познаване на проблематиката от докторанта

Въведението на дисертационната разработка насочва към значимостта на изследвания проблем. Наред с определяне на целите на изследването, са формулирани две основни хипотези: по отношение на оценка на численото представяне и по отношение на прилагането на специфична програма за интервенция при ученици с обучителни затруднения. Научните предположения са детайлизирани в 8 въпроса: ниво когнитивно-психолингвистично развитие; способности и капацитет на паметта; представяне на учениците преди и след прилагане на интервенционната програма и др.

Структурата и съдържанието на теоретичната обосновка на дисертационния труд са доказателство за добро равнище на компетентност и познаване на базисната и актуалната научна проблематика. Открити са два акцента, детайлизирани в отделни глави на теоретичната част, върху които е консолидирана концепцията на изследването:

1. Дислексия – въведение и специфики при обучението на ученици с

дислексия;

2. Дискалкулия – характеристика и стратегии за преподаване на ученици с дискалкулия.

Прави впечатление доброто структуриране на теоретичните подходи при представяне на специфичните нарушения на ученето (дислексия и дискалкулия), както и на методите, подходите и стратегиите за обучението на учениците с тези трудности.

4. Характеристика на дисертационната разработка

Дисертационният труд съответства на изискванията за научна разработка. Изследователската програма има добре обмислена концептуална рамка, като са покрити изискванията за изследване с теоретична и експериментална част. Дисертацията е разработена в обем от 232 компютърни страници, от които 165 страници основен текст, 13 страници библиография със 153 източника на гръцки език и на латиница и 53 страници с приложения. Съдържанието е представено в две обособени части: теоретична основа (първа част) с отделни 5 глави и изследователски подход (втора част), към който се включват методологията на изследването, резултатите от изследването и интерпретация и анализ на констатациите. В края на дисертацията са включени изводи, препоръки към практиката и приноси, както и използвана литература и приложения. В текста са включени 26 таблици и 11 фигури.

5. Методика и организация на изследването

Изследователската програма е представена във *втората част* на дисертационния труд.

Учениците, за експерименталните и контролните групи, са избрани въз основа на диагностичен подход, като се използва тест за представяне на математически умения, съобразен с учебната програма. За изследването са избрани ученици от трети клас, демонстриращи значително по-ниски резултати от своите връстници. В изследването са включени 15 ученици за експерименталната група и 10 ученици за контролната група от държавните училища в регион Тесалия, Гърция, които са получили резултат по-малък или равен на 140 единици по първи цифров критерий за представяне. Към общата извадка са включени и 96 ученици, които са постигнали резултат по-малък или равен на 140 единици по първи цифров критерий на представяне.

Точно е описан последващият процес на реализация на изследването. Всички етапи се провеждат в училищната среда извън редовните учебни часове. Игровите сесии са планирани ежедневно за втория учебен час на програмата. Програмата за

интервенция продължава шест седмици, по два учебни часа дневно, четири дни в седмицата, или общо 64 учебни часа. Коректно и подробно са описани използваните материали за изпълнение на интервенцията.

За събиране на изследователски данни са използвани два метода: оценки на числените резултати на учениците (преди интервенцията, след интервенцията и три месеца след интервенцията) и измервания на техните психометрични характеристики, свързани с когнитивното и психолингвистичното развитие (чрез Euromedica Center Learning Disability Diagnosis и Raven тест).

Изследователският инструментариум е избран съобразно целевата група, която се фокусира върху подобряването на работната памет и аритметичните постижения на учениците от трети клас, по-специално върху основните им умения за събиране и изваждане. Той дава възможност за обективно събиране и анализиране на научни данни за подобряване на паметта – за повтаряне на поредици от числа на слухово и на визуално ниво; за математически операции и символи; за запомняне на изображения, символи и действия на слухово и на визуално ниво. Данните от изследването са анализирани с помощта на статистически софтуерен пакет SPSS 8.0, а за създаване на графики е използван Microsoft Office Excel'97.

В *пета глава – Открития от изследването*, се отчитат и анализират получените резултати. Последователно е представен анализ по осемте ключови въпроса на изследването според заложените им критерии. Включено е сравнително изследване на резултатите на експерименталната и контролната група преди и след проведената интервенция на иновативната програма.

Статистическият анализ на данните е извършен детайлно, според заложените хипотези. Резултатите от изследването са визуализирани чрез таблици и фигури, а това дава възможност както за по-лесното им възприемане, така и за адекватното им интерпретиране. От обобщеното представяне на резултатите се констатира, че в експерименталната група са наблюдавани значителни подобрения между 1-во и 2-ро измерване във всички скали, включително оценка на паметта и числени резултати.

В описаната *Дискусия на резултатите* докторант Корака стига до извода, че програмата за интервенция има значително положително въздействие върху представянето на Експерименталната група, принос за което има използвания интерактивен и игрови подход при прилагането ѝ. Подчертава се необходимостта от идентифициране на затрудненията на учениците, от прилагането на ефективни образователни програми и от сътрудничество между различни специалисти за

създаване на приобщаваща и подкрепяща учебна среда, в която да се разкрие потенциалът за развитие на всяко дете.

От направения анализ на получените данни и формулираните изводи се вижда, че докторант Корака има компетентност за самостоятелно и коректно тълкуване на резултатите във връзка с поставената цел и формулираните хипотези.

6. Приноси, препоръки и въпроси

Приносите на дисертационния труд на Димитра Корака са по отношение на:

- ✓ разработване и прилагане на индивидуални практики за обучение;
- ✓ подобряване на когнитивните умения (запаметяване на числови последователности);
- ✓ прилагане на учене чрез игри за култивиране на умения;
- ✓ целенасочена корекция на обучителни затруднения;
- ✓ методологични иновации в събирането и анализа на данни.

Приемам формулираните приноси от докторант Корака, които са изведени конкретно само в дисертационния труд. В автореферата са представени много общо, без необходимата яснота и детайлност.

Би било полезно най-вече за практиката Димитра Корака да популяризира ефективните образователни стратегии, специално проектирана за ученици с дислексия и дискалкулия, както и резултатите от проведеното изследване.

Въпросът ми е: Склонни ли са, според Вас учителите в Гърция да започнат да прилагат този нов образователен модел и има ли вероятност в близко време програмите за коригиращо обучение и допълнителна подкрепа да бъдат интегрирани в учебните програми на училищата?

7. Оценка на автореферата и публикациите

Авторефератът е разработен на 50 страници. Той презентира адекватно базисните аспекти на дисертационното изследване, получените резултати и техния анализ. Излишно, според мен, в края на автореферата е приложена част от използваната библиография. Липсва списък на публикациите по темата на дисертационното изследване както в автореферата, така и в дисертационния труд. Посочени са единствено в автобиографията на докторанта. Докладвани са на научно-практически конференции „Образование и изкуства: традиции и перспективи“ през 2022 и 2023 г. Отнасят се до видовете дислексия, стратегиите за обучение на деца с дислексия и приноса на помощните технологии в обучението по математика.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационната разработка е в съответствие с изискванията за написване на подобен род научни трудове. Оформена е старателно и компетентно.

Оценката ми за дисертационния труд, приносите, публикациите и автореферата е положителна. Това ми дава основание да предложа на Уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на СУ „Св. Климент Охридски” в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика (*Специална педагогика*) на Димитра Евангелос Корака.

28.09.2024 г.

гр. Шумен

проф. д-р Снежана Николова